

El Pla del Xúquer fa perillar l'Albufera

L'Albufera podria quedar dessecada en només tres riuades si es duu a terme el pla presentat per la Confederació Hidrogràfica als municipis de la Ribera. El document planteja fer 130 km de canalització i un sobreixidor que desguassaria en el parc natural.

La Confederació Hidrogràfica del Xúquer (CHX) ha presentat als alcaldes de la Ribera Alta i la Ribera Baixa un document titulat "Síntesi de les avingudes del riu Xúquer en la seua planura d'inundació. Anàlisi de la situació actual i línies d'actuació". Aquest estudi ha sorgit com a resposta a les reclamacions fetes pels municipis de les dues Riberes al setembre de 1997, arran de les últimes avingudes sofertes per aquestes comarques.

El document forma part d'un conveni de col·laboració entre el Centre d'Estudis i Experimentació d'Obres Públiques (CEDEX) i la Direcció General d'Obres Hidràuliques i Qualitat de les Aigües, a iniciativa de la CHX. En la seua introducció, aquesta memòria assenyala un doble objectiu: "divul-

gar la complexa problemàtica existent i aportar elements que permeten una reflexió enriquidora", tot acompanyat d'un debat entre els distints agents socials implicats per un millor plantejament de les futures actuacions en aquesta zona. Un debat necessari davant un pla que projecta una canalització de vora 130 quilòmetres, amb un fort impacte ambiental en la comarca i, sobretot, en l'Albufera, que podria quedar tapada en pocs anys pels sediments.

La Ribera del Xúquer constitueix la planura d'inundació més ampla del País Valencià, amb una extensió de vora 300 km², formada per la confluència del riu Xúquer amb els seus afluents Sallent, Albaida, Verd i Magre, i amb nombrosos barrancs. El principal factor desencadenant de les inundacions valen-

cianes són les precipitacions torrencials, que arriben fonamentalment els mesos d'octubre i novembre.

Algunes característiques geomorfològiques, com ara l'escassa capacitat de la conca per als extraordinaris cabals que s'hi produeixen, l'elevat pendent del tram superior, amb una marcada ruptura en els trams finals, els nombrosos meandres al llarg de la plana, l'elevació dels marges del llit per damunt dels terrenys propers a la desembocadura i altres aspectes dificulten enormement el control de les inundacions en la Ribera.

En aquestes circumstàncies, qualsevol avinguda origina inundacions a les terrasses adjacents, on s'assenten poblacions, infraestructures bàsiques de comunicació i una extensió agrícola i industrial

ent un problema per als 200 mil habitants de la zona

de gran valor. No es tracta, però, només de factors naturals; l'actuació de l'ésser humà també hi ha tingut una incidència important. Durant aquest segle s'han produït a la plana del Xúquer alguns canvis que n'afecten el comportament hidràulic.

La substitució d'antics arrossars i cultius d'horta per tarongers ha minvat la capacitat de desguàs, perquè s'ha reduït la velocitat del flux. La xarxa de comunicacions i sèquies existent, com també el cordó arenós que hi ha al litoral, també dificulta el drenatge i perllonguen el temps d'inundació. En les últimes dècades, el creixement de la infraestructura viària que travessa la plana ha afegit un nou obstacle al desguàs de les crescudes. Els terraplens que formen alguns trams de l'autopista A-7, el ferrocarril i algunes carreteres poden arribar a modificar l'esquema de circulació de les aigües si no se n'adeqüen bé els sistemes de drenatge transversal.

La desforestació causada per l'expansió dels cultius i els incendis ha deixat desprotegits i erosionats molts sòls, ha subministrat materials als rius i ha accelerat el flux de les aigües de pluja per la superfície. Per últim, la gran expansió dels nuclis urbans, paral·lela al desenvolupament social i econòmic de la Ribera del Xúquer, ha fet que els municipis amb major augment de població siguin, paradoxalment, dos dels més afectats històricament per les inundacions: Alzira i Algemesí.

Les avingudes, imprevisibles.

Les avingudes del Xúquer han estat tan aleatòries en el temps que resulta impossible preveure quan vindrà la següent. Malgrat que aquesta zona s'ha vist arrasada per les aigües en nombroses ocasions i des de fa molts segles, les riuades que tothom recorda pels greus efectes que van tenir són les dels anys 82 i 87. La primera va produir vuit víctimes, l'evacuació de vora 100.000 persones i uns danys totals de més de 240.000 milions de pessetes. Aquesta catàstrofe fluvial va causar un gran impacte en la societat i en la comunitat

científica i tècnica, i va constituir el punt de partida de diversos estudis.

L'any 1985 la CHX va elaborar el Pla General de Defenses del Xúquer, que proposava fonamentalment augmentar la regulació de cabals amb preses de laminatge i augmentar la capacitat de desguàs del Xúquer, amb la disposició de dics longitudinals en el llit del riu (encara en període d'anàlisi). Arran de les inundacions del 1982 també es va desenvolupar el SAIH (Sistema Automàtic d'Informació Hidrològica), que dona dades sobre precipitacions i nivells en temps real, i així permet una millor previsió i gestió de la crescuda.

En la dècada actual la Ribera del Xúquer ha sofert noves avingudes (els anys 93, 96 i 97) de menor magnitud, però amb inundacions localment importants. El paper dels embassaments de Tous, Escalona i Bellús hi ha estat clau, per tal com ha permès una reducció molt important dels cabals màxims a la Ribera. Ja no es tracta de pèrdues humanes, però els danys econòmics directes i indirectes que produeixen les crescudes continuen essent un problema per als més de 200.000 habitants d'aquesta planura d'inundació, destinada majoritàriament al cultiu de cítrics, d'arròs i d'hortalisses. Com a conseqüència de la darrera avinguda, el 30 de setembre de 1997 es reuniren les mancomunitats de les dues Riberes, constituïren una comissió mixta per a tractar el problema i demanaren una entrevista amb el govern autonòmic. Després de molta insistència, els representants municipals aconseguiren, al febrer, concertar una reunió amb el delegat del govern a València, Luis Ibáñez, i més tard amb el president de la CHX, Juan Manuel Aragónés, qui es va comprometre a realitzar un pla d'avingudes per a la Ribera.

Aquest compromís s'ha materialitzat en el document de síntesi que van rebre al setembre passat els alcaldes de la Ribera, així com la Delegació del Govern a València i Protecció Civil. L'estudi consta de dues parts diferenciades: una anàlisi hidrològica precisa de la

plana d'inundació del Xúquer i una descripció de la situació actual i de les possibles mesures aplicables. Els municipis hi van fer les seues aportacions i el passat 24 de novembre les van donar a conèixer a la CHX en una reunió amb el seu president, amb el delegat i amb el sots-delegat del govern, i amb un tècnic del projecte.

Tot i que ambdues mancomunitats van rebre de bon grat l'estudi hidrològic, la majoria dels alcaldes han coincidit a dir que el document té mancances, que han comunicat a la CHX: per a ser efectiu, necessita una quantificació econòmica, una periodificació en els terminis d'execució i una materialització en mesures concretes, que formen part d'un pla integral d'actuació. Emili Gregori Tarazona, alcalde d'Algemesí, troba que l'estudi és prou encertat, però que, sense aquests elements, "no passa de ser un estudi teòric; les mesures de prevenció que proposen no són noves".

Encara que alguns municipis han aportat mesures concretes que afecten directament el seu territori,

El pla representa un negoci per a promotors urbanístics

Segons els experts, si la canalització projectada es duu a terme, n'hi hauria prou amb tres riuades per a dessecar l'Albufera. I tampoc resoluria els problemes que representen les avingudes.

hi ha una consciència general de la necessitat d'un pla global. El president de la Mancomunitat de la Ribera Baixa, José Luis Adsuar, demana garanties i compromisos amb "un pla que ha d'estar marcat per la solidaritat, que siga integral i de futur". Francesc Signes, alcalde de l'Alcúdia i president de la Mancomunitat de la Ribera Alta, crítica el plantejament general del treball: "El document aborda mesures referents al llit del riu. No té en compte que hi ha pobles que no estan vora riu, però que sí que han tingut inundacions a causa dels barrancs."

Mentre els municipis completen amb major profunditat el treball de camp, la CHX s'ha compromès a agilitar els tràmits i a demanar informes a altres agents implicats, com la Universitat Politècnica de València (UPV), les conselleries de Medi Ambient i d'Obres Públiques, la direcció del Parc Natural de l'Albufera, els grups ecologistes, les organitzacions professionals agràries... De moment, el dossier presentat als alcaldes afirma que per assolir el nivell òptim de protecció cal combinar mesures estructurals, per a protegir els nuclis urbans actualment en risc contra crescudes ordinàries i moderadament greus, i mesures no estructurals, que s'encarreguen de la protecció suplementària davant les crescudes extraordinàries. Tanmateix, tot i que al llarg del text s'esmenten actuacions no estructurals,

les actuacions futures que s'hi plantegen són només d'índole estructural.

Aquesta contradicció, com d'altres que hi apareixen, s'entén amb l'explicació que en fa Juan Marco Segura, catedràtic d'Enginyeria Hidràulica de la UPV: "Aquest estudi té dues parts: un estudi hidrològic, que s'ha fet després de la segona part, el pla d'obres. De l'estudi hidrològic se n'ha encarregat gent molt preparada i compleix els seus objectius. L'error és haver fet l'estudi hidrològic després del pla d'obres, això és il·lògic."

La idea bàsica de la proposta és augmentar notablement la capacitat de desguàs del llit, mitjançant una canalització de vora 100 quilòmetres en la xarxa primària de drenatge i d'aproximadament 30 quilòmetres en la xarxa secundària, per al condicionament d'una sèrie de barrancs. Així, la derivació de les aigües es faria mitjançant dos sobreeixidors actius que anirien cap a l'estany de Cullera i cap a l'Albufera (vegeu el gràfic de la pàgina 29).

No hi ha estudi d'impacte. El document no inclou cap estudi de sediments ni d'impacte sobre el medi. Juan Marco Segura explica els passos que s'haurien d'haver seguit: "El procés correcte és fer un estudi hidrològic, un estudi d'impacte ambiental, un estudi de sediments, un estudi urbanístic i després fer un pla."

La CHX ja ha iniciat la tramitació administrativa perquè es facen estudis ambientals, però encara no s'ha dit públicament qui se n'encarregarà. En opinió de Segura, "caldria que els feren persones independents i no consultores que cobren 400 milions de pessetes". Segons les obres projectades, una canalització de 13 quilòmetres travessaria el parc natural, amb un notable increment del cabal que es dirigeix naturalment cap a l'Albufera. Això provocaria un canvi dels fluxos antinatural que invertiria els percentatges de desguàs entre els ramals. Els Verds de la Ribera, en les seues aportacions al pla, s'oposen totalment a la mesura: "Hi ha canalitzacions concretes que cal rebutjar d'entrada, com les de l'Estany de Cullera i l'Albufera, vertaders atemptats ecològics, perquè en poques riuades els sediments podrien aterrar completament aquestes zones humides."

Enfront d'aquesta mesura, el catedràtic Juan Marco, que estudia des de fa més de vint anys el problema de la Ribera, proposa millorar el riu principal, donar-li un poc més de capacitat, i posar unes motes que puguin trencar-se per un lloc que es conega a priori i que enviarien la riuada a les marjals i l'Albufera, però sense canalitzar; així els danys són menors, perquè la riuada es desborda amb una amplitud molt gran i en una època, a l'octubre, quan l'arròs ja s'ha segat. Però si es dirigeix per un canal fins a l'Albufera o a l'estany de Cullera, tota la riuada i els sediments es fiquen per un tub, i quan hi arribe trencarà les motes de l'Albufera o farà un desgavell. Podria rebentar l'Albufera, que en algunes zones té només un metre de profunditat."

Si es desviara cap a l'Albufera una riuada com les de la dècada passada, s'hi dipositarien de 5.000 a 10.000 m³ de sediments. Tenint en compte que l'Albufera té una capacitat de 30.000 m³, si la canalització projectada es duu a terme hi hauria prou amb tres riuades per a dessecar-la i, per tant, per destruir el seu ecosistema. La naturalesa no seria, però, l'única perjudicada. La canalització proposada

beneficiaria els municipis de la Ribera Alta en detriment dels de la Ribera Baixa, que rebrien l'aigua més ràpidament i amb més força en el cas –possible– que la riuada fóra més intensa que la prevista en el pla.

Marco qüestiona la necessitat i viabilitat d'aquest pla d'obres: "El pla és excessiu: projecta obres que, a banda del seu cost excepcional, tenen un cost ambiental inacceptable. A més, no resolen el problema." Segons el catedràtic, "les obres representen un negoci bàsicament per a dos grups socials: els promotors urbanístics, que quan l'espai estiga protegit començaran a urbanitzar vora riu davant un fals sentit de seguretat, i les constructors". En altres països europeus, com Alemanya i Anglaterra, avançats en conservacionisme ambiental, estan demolint canalitzacions d'aquest tipus i de molt més menudes, i les estan renaturalitzant.

Marco Segura opta per una estratègia més defensiva i no tan agressiva: "Es tracta bàsicament de retirar-se. No urbanitzar el terreny que està en risc i adaptar-se a un risc acceptable fent obres de menys entitat, que si fallen no perjudiquen." Hi ha alternatives prou interessants. Per exemple, reformar els assuts en la Ribera Baixa, i fer-los abatibles, cosa que reportaria un increment d'un 40% de la capacitat del llit del Xúquer, amb un mínim impacte ambiental. Aquest tipus de treballs s'hauria de complementar amb un conjunt de mesures com ara protegir les zones rurals amb una adequada política d'assegurances i indemnitzacions. Netejar i condicionar els barrancs, reforestar la conca...

Cal, doncs, aconseguir una major coordinació entre les distintes administracions, objectiu difícil d'assolir ara com ara. La Generalitat Valenciana no té competències en matèria hidràulica, excepte en les ciutats, de manera que l'administració d'aigües és de l'estat; mentre que, constitucionalment, les competències d'urbanisme corresponen bàsicament als municipis.

Yolanda Alvarez

Vins NOE li ofereix

UNS RESERVES DEL 94 INOBLIDABLES

13.780 ptes.

IVA inclòs en el preu de la Península i Balears. Oferta sòlida i irresistible. Excepcional.

- 2 Chivite Colección Rva 94 D.O. Navarra
- 2 Vegin de Murua Rva 94 D.O. La Rioja
- 2 Casa Vella d'Espiells Rva 94 D.O. Penedès

Si també l'interessen els millors vins als millors preus, faci's Soci del Club de Vins NOE.

20 vins diferents arribaran cada any a casa seva • cap compromís de compra i flexibilitat total en el seu consum • onze seleccions mensuals de màxima qualitat • l'exclusivitat d'un servei altament personalitzat • la garantia d'un establiment especialitzat i un caràter general amb la majoria de denominacions d'origen • informació dels vins que consumeix • en definitiva, una manera còmoda i agradable de fer celler.

Operació Benvingut al Club

En fer-se Soci rebrà com a obsequi una magnífica guia dels vins espanyols més un val de descompte de 2.000 pta. aplicable al rebre la primera selecció com a soci del Club.

Av. Torre Blanca, 3
08190 Sant Cugat del Valles
Tel. 93 589 19 83
Fax 93 589 24 62

e-mail: noe@valles.com
http://www.vinsnoe.com